

ร่วมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม-ภารกิจของหนุ่มใหม่
น้ำ ฟ้า ปลา ดาว
 หนังสือนิทานสำหรับเด็กและเยาวชน
 ธีรพงษ์ ธีรพงษ์

"รังรอง"
 รวมสาระน่ารู้สืบต่อเรื่องจาก นวนิยาย

วิจารณ์และแนะนำ หนังสือ

น้ำ ฟ้า ปลา ดาว

"รังรอง"

สำนักพิมพ์ดอกหญ้า

175 หน้า 64 บาท

**"ป่าเขียว ฟ้าสวย น้ำใส ไร่ลมพิษ
ชีวิตจะเป็นสุข"**

"ช่วยกันลดมลพิษ เพื่อชีวิตที่ดีกว่า"

"ป่าคือชีวิต จงอย่าคิดทำลาย"

ทุกคนคงเคยได้ยิน ได้เห็นคำขวัญเหล่านี้ หรือคำขวัญอื่น ๆ ในทำนองเรียกร้องให้ช่วยกันรักษาธรรมชาติ เห็นคุณค่าของธรรมชาติ ความรู้สึกเช่นนี้นับวันจะทวีมากยิ่งขึ้น เพราะในปัจจุบันทุกคนทราบดีแล้วว่า ธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์ได้ทำลายธรรมชาติไปแล้วมากมายทั้งโดยเจตนา และไม่เจตนา และผลเสียจากการทำลายธรรมชาตินั้นก็ย้อนกลับคืนสู่มนุษย์เอง ไม่ว่าจะเป็นภัยจากมลพิษต่าง ๆ ภัยจากน้ำท่วม และอื่น ๆ ประเทศต่าง ๆ จึงตื่นตัวร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ด้วยวิธีการต่าง ๆ บ้างก็ปลูกป่าทดแทน บ้างจัดนิทรรศการ บ้างมีโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการรักษาสภาพแวดล้อม

รังรอง ก็เป็นผู้หนึ่งที่มีความห่วงใยต่อสภาพธรรมชาติที่กำลังถูกทำลาย จึงจับปากกาเขียน "น้ำ ฟ้า ปลา ดาว" รวมบทความเพื่อร่วมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หนังสือรวมบทความเล่มนี้ ประกอบด้วย บทความทั้งหมด 22 เรื่อง ได้แก่ ป่าของโลก น้ำในกรุงเทพฯ เกษตรกรรมเชิงทำลาย สวนสัตว์ ฯลฯ บทความเหล่านี้เคยลงพิมพ์เป็นตอน ๆ ในนิตยสารแพรว ช่วงเดือนธันวาคม 2532 - ตุลาคม 2533 ในคอลัมน์ น้ำ ฟ้า ปลา ดาว และรวมพิมพ์เป็นเล่มโดยสำนักพิมพ์ดอกหญ้า ในปี 2534 ในการเขียนบทความเหล่านี้ ผู้เขียนได้แสดงจุดมุ่งหมายไว้ในคำนำว่า "จุดมุ่งหมายประการแรกของคอลัมน์นี้ก็คือ ช่วยกระพือความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมของชนชั้นกลาง ทั้งนี้เพราะในเมืองไทยทุกวันนี้ ชนชั้นกลางมีบทบาทสำคัญมากขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ความใส่ใจของเขาต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ย่อมจะมีผลให้มีการปฏิบัติการในด้านต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างได้ผลมากขึ้น"

ในเมืองไทยทุกวันนี้ ชนชั้นกลางมีบทบาทสำคัญมากขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ความใส่ใจของเขาต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ย่อมจะมีผลให้มีการปฏิบัติการในด้านต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างได้ผลมากขึ้น ”

บทความที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ในหนังสือเล่มนี้ ทุกเรื่องกล่าวถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ซึ่งพอจะแยกประเภทใหญ่ ๆ ของบทความตามเนื้อหาที่กล่าวถึงได้คือ

บทความที่กล่าวเกี่ยวกับเรื่องของป่า เช่น ป่าของโลก ป่าเศรษฐกิจ

บทความที่กล่าวเกี่ยวกับเรื่องของน้ำ เช่น น้ำในกรุงเทพฯ เรื่องของน้ำ

บทความที่กล่าวเกี่ยวกับเรื่องของสัตว์ เช่น สวนสัตว์ ฆ่าช้างเอางา

บทความที่กล่าวเกี่ยวกับเรื่องของอากาศ เช่น ผลกระทบจากภาวะเรือนกระจก จะเผชิญกับภาวะเรือนกระจกกันอย่างไร

บทความที่กล่าวเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทั่วไป เช่น อำนาจการกิน โลกขยะ การศึกษากับสิ่งแวดล้อม

บทความทั้ง 22 เรื่องนี้ไม่อาจตัดสินได้ว่าเรื่องใดเด่นที่สุด เพราะแต่ละเรื่องผู้เขียนได้มองปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างจุดต่างประเด็นกันไป เนื้อหาที่ผู้เขียนนำเสนอเน้นว่าเป็นปัญหาที่น่าสนใจ ทันท่อเหตุการณ์ และเป็นปัญหาสำคัญที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ในหลายแง่มุม ทั้งปัญหาป่าชายเลนที่เป็นชาวอื้อฉาว ปัญหาขยะที่ทุกคนประสบด้วยตนเอง ปัญหาสวนสัตว์ที่บางคนมองข้ามไป หรือแม้แต่ปัญหาภาวะเรือนกระจกที่คนอื่นเป็นจำนวนมากยังไม่ใส่ใจที่จะแก้ไขอย่างจริงจัง บทความทุกเรื่องที่ลงพิมพ์ใน “ น้ำ ฟ้า ปลา ดาว ” นี้ จะช่วยทำให้ผู้อ่านสังเกตเห็นถึงคุณค่าของชีวิตและสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

จุดเด่นที่สำคัญที่สุดของรวมบทความเล่มนี้ อยู่ที่แนวคิดของผู้เขียนที่สามารถมองปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน ผู้เขียนมิได้มองปัญหาเพียงจุดใด

จุดหนึ่งเท่านั้น หากแต่เชื่อมโยงทุกจุดเข้าด้วยกัน ซึ่งในบางจุดเป็นสิ่งที่บางคนอาจจะเลยมองข้ามความสำคัญไป การที่ผู้เขียนทำงานเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าปัญหาของสังคมไทยมาโดยตลอด การมองปัญหาต่าง ๆ จึงมองได้ตรงจุด และกว้างขวาง แนวในการนำเสนอจึงมีจุดมุ่งหมายเน้นไปที่แนวคิดของผู้เขียนและเน้นให้เข้าใจสภาพปัญหา ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในคำนำว่า “ ความสำนึกถึงความเชื่อมโยงหลายมิติของสิ่งแวดล้อมกับชีวิตและสังคมเช่นนี้ ไม่ค่อยปรากฏในการรณรงค์ และ การปลุกสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อมนัก ข้อเขียนเหล่านี้จึงมีจุดมุ่งหมายอีกประการหนึ่งในอันที่จะชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงเหล่านี้ด้วย พร้อมกันไปกับการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศน์ ”

แนวคิดเด่น ๆ ที่ผู้เขียนได้แสดงไว้ในงานเขียนในที่นี้จะขอนำมากกล่าวไว้เพียง 3 ประการเท่านั้น แนวคิดที่สำคัญประการแรกคือแนวคิดในการมองความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ผู้เขียนเชื่อว่าการจะแก้ไขปัญหาล้อมให้ดีขึ้นได้นั้น จะต้องประสานกันทุกส่วน อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง มิใช่แก้ที่เพียงจุดใดจุดหนึ่ง ตัวอย่าง เช่น “ เห็นมั๊ยครับว่าป่าไม่ใช่ต้นไม้เฉย ๆ ใครที่คิดจะทำอะไรให้เขียวขื่นมนั้น รู้จักป่าแต่เพียงใบไม้ แต่ป่าเป็นระบบทั้งระบบหมายความว่า มีส่วนต่าง ๆ หลากหลายซับซ้อน และเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันเองไปหมด กินกันและอนุกลกันไปตามวิถีธรรมชาติ พอป่าถูกทำลายไปแล้วจะมารื้อฟื้นเพียงส่วนเดียวของป่า คือ ต้นไม้ใหญ่ ก็จะไม่ไ้ระบบทั้งระบบกลับคืนมา คือไม่ได้ปากกลับคืนมานั่นเอง ” (ป่าของโลก)

“ ปัญหาวิกฤต เป็นเรื่องที่ต้องมองกันทั้งระบบ กล่าวคือ ไม่แยกตัวออกมาจากคนอื่น และไม่แยกประเทศเราจากโลกทั้งหมด ตลอดจนไม่แยกดินออกจากน้ำ ลม และไฟ ” (เรื่องของน้ำ)

แนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้เขียนได้แฝงไว้ในบทความ คือ แนวคิดเกี่ยวกับการปลุกสำนึกทุกคนให้ร่วมกันรับผิดชอบ ช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อม

เพราะเรื่องสำคัญเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องของใครคนใดคนหนึ่ง เป็นเรื่องที่ทุกคนต้องช่วยกัน จึงจะทำได้สำเร็จ ตัวอย่างเช่น “ ความสะอาดของนครไม่ได้ขึ้นอยู่กับอย่างใด ทั้งขยะเกือบล้นเกลียดไม่เป็นที่เป็นทางเท่านั้น แต่หมายถึง การปลูกสำนึกของคนทั้งหมดให้เป็นความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จนทุกคนพร้อมที่จะเปลี่ยนพฤติกรรม ดำเนินชีวิตของตนเองไปในทางประหยัด ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่เฉพาะแต่เพียงเรื่องของตนนี้ น้ำ ลม ไฟ เท่านั้น แม้แต่ที่ปรากฏออกมาในรูปของน้ำประปา ผักบัว ชักโครก เครื่องกระป๋อง ภาชนะหีบห่อ ถุงพลาสติก.. ” (**น้ำในกรุงเทพฯ**)

นอกจากนี้ผู้เขียนยังมีแนวคิดในการมองปัญหาอย่างสัมพันธ์กับหลักศาสนา ซึ่งนับเป็นสิ่งที่ดี น่าสนใจมาก เพราะนอกจากจะช่วยแก้ไขปัญหาลแล้ว ยังจะทำให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของศาสนามากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น “ คำสอนของพุทธศาสนาและนักปราชญ์อื่น ๆ ในเรื่องการใช้ชีวิตอย่างพอตินั้น มีนัยสำคัญต่อการรักษาสภาพแวดล้อมอย่างยิ่ง トラบเท่าที่เรายังไม่ลดทอนพลังของลัทธิบริโภคนิยมที่ครอบงำเรามากขึ้นอยู่เรื่อย ๆ เช่นนี้ โฉนเราจึงมีสิทธิเรียกร้องสภาพแวดล้อมที่ดีได้แล้ว ” (**โลกขยะ**)

“ แต่ชาวพุทธคิดว่ามนุษย์เป็นเพียงหนึ่งในบรรดาชีวิตทั้งหลายที่ถือรูปแตกต่างกันออกไป ไม่มีใครเป็นศูนย์กลาง วายเวียนกันไปในวิภวสังสาร ซึ่งมนุษย์และสัตว์ก็ตกอยู่ในห้วงอำนาจของมันเท่า ๆ กัน หักศนคติแบบนี้เอื้อต่อการอนุรักษ์ เพราะไม่ถือเอาประโยชน์ของมนุษย์เป็นที่ตั้ง ชีวิตในรูปอื่น ๆ จึงมีสิทธิ์จะอยู่บนโลกนี้เท่า ๆ กับมนุษย์ ” (**สวนสัตว์**)

ลักษณะการเขียนบทความทุกเรื่อง เป็นไปอย่างมีเหตุผล มีหลักฐาน ข้อมูลประกอบอ้างอิง มีทั้งที่บอกแหล่งที่มาและไม่ได้บอกไว้ ซึ่งช่วยทำให้บทความน่าเชื่อถือมากขึ้น เช่น “ องค์การอนุรักษ์ธรรมชาติที่ทำงานเกี่ยวกับช้างได้ประมาณปริมาณของช้างในแอฟริกา เมื่อ พ.ศ. 2524 ว่ามีอยู่หนึ่งล้านสองแสนเชือก แต่ใน 8 ปีต่อมา คือ พ.ศ. 2532 ก็ประมาณว่า

เหลืออยู่เพียง 6 แสนเชือกเท่านั้น คือ ลดไปครึ่งหนึ่ง ” (**มาข้างเอง**) ”

ในด้านการใช้ภาษา ผู้เขียนใช้ภาษา อ่านเข้าใจง่าย บางครั้งใช้ภาษาที่แสดงความเป็นกันเองกับผู้อ่าน และใช้สรรพนาม “ เรา ” ตลอดทุกเรื่อง ทำให้ผู้อ่านรู้สึกมีส่วนร่วมกับการเรื่องราว และอ่านได้อย่างเพลิดเพลิน ขนาดความยาวของบทความแต่ละเรื่องก็ไม่ยาวมาก จึงไม่ทำให้หน้าเบื่อหน่ายในการติดตามอ่านต่อไป ตัวอย่างการใช้ภาษา เช่น

“ เชื่อหรือไม่ครับว่าท่ามกลางการทำลายป่ากันอย่างรวดเร็วทั่วไปหมดทั้งโลกนี้ เนื้อที่ป่าบนโลกของเรายังมีปริมาณมากกว่าเนื้อที่เพาะปลูกถึงสามเท่าครึ่ง แต่อย่าเพิ่งดีใจนะครับว่าถ้าอย่างนั้นก็บุกเบิกป่ากันได้อีกพะวอ ” (**ป่าของโลก**)

“ น้ำ ฟ้า ปลา ดาว ” นับเป็นหนังสือรวมบทความที่น่าอ่านเล่มหนึ่ง ในปัจจุบันเรายังมีหนังสือประเภทนี้ไม่มากนัก นักอ่านที่ชอบเรื่องแนวสร้างสรรค์สังคม จึงไม่ควรพลาดการอ่านรวมบทความเล่มนี้ เพราะนอกจากจะได้รับความเพลิดเพลินแล้ว เรายังจะได้รับความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนทำให้เข้าใจมองเห็นสภาพปัญหาได้ละเอียดชัดเจนมากขึ้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดความคิดที่ประโยชน์ต่อสังคมต่อไป โดยเฉพาะในเรื่องธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ๆ หรืออย่างน้อยที่สุด เมื่อเราอ่านหนังสือเล่มนี้จบแล้ว เราก็จะต้องหยุดคิดตามตนเองตามข้อความที่เขียนทิ้งท้ายไว้หลังปกของหนังสือว่า

“ อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วลองถามตัวเองว่า เราจะทำอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้บ้าง ”

วัลลภา วิทยารักษ์

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์